Kompetencje kluczowe

KL – 6

Organizator: Bogumiła Rzepnicka

Kompetencje kluczowe

„Nadchodzący czas, to czas umysłowego pracownika, który oprócz formalnego wykształcenia posiada umiejętność praktycznego stosowania wiedzy oraz nawyk **nieustannego uczenia się.**”

Peter Druker

(Ekspert ds. zarządzania, wykładowca akademicki, badacz procesów organizacji i zarządzania w korporacjach oraz organizacjachnon-profit. Uważany za jednego z najwybitniejszych myślicieli i teoretyków zarządzania XX wieku.)

Kompetencje kluczowe

- ✓ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 17 stycznia 2018 w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.
- ✓ Celem kompetencji kluczowych, jest zapewnienie podstaw dla osiągnięcia bardziej demokratycznych społeczeństw, w których panuje większa równość. Stanowią one odpowiedź na potrzebę trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, spójności społecznej i dalszego rozwoju kultury demokratycznej.

Kompetencje kluczowe

Kompetencja jest kombinacją wiedzy, umiejętności i przyjmowanej postawy .

„ogólne zdolności (możliwości) oparte na wiedzy, doświadczeniu, wartościach oraz skłonnościach nabytych w wyniku oddziaływań edukacyjnych”

J. Coolahan - „Kompetencje kluczowe”, Warszawa 2005

Kompetencje kluczowe

Przy czym:

- ✓ wiedza składa się z faktów i liczb, kompetencji, idei, i teorii, które są już ugruntowane i pomagają zrozumieć określoną dziedzinę lub zagadnienie;
- ✓ umiejętności definiuje się jako zdolność i możliwość realizacji procesów i korzystania z istniejącej wiedzy do osiągania wyników;
- ✓ postawy opisują usposobienie i sposoby myślenia służące działaniu lub reagowaniu na idee, osoby lub sytuacje.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje kluczowe to kompetencje, które wspierają rozwój osobisty, włączanie w życie społeczne, aktywne obywatelstwo i możliwość znalezienia zatrudnienia, czyli te, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia.

Proces kształtowania i rozwijania w sobie kompetencji kluczowych trwa przez całe życie i nigdy się nie kończy.

Kompetencje kluczowe

Ustanowiono osiem kompetencji kluczowych:

1) kompetencje w zakresie czytania i pisania;
2) kompetencje językowe;
3) kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
4) kompetencje cyfrowe;
5) kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się;
6) kompetencje obywatelskie;
7) kompetencje w zakresie przedsiębiorczości;
8) kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Kompetencje kluczowe

Wszystkie kompetencje kluczowe uważa się za jednakowo ważne; każda z nich może przyczynić się do udanego życia w społeczeństwie. Kompetencje mogą być stosowane w wielu różnych kontekstach i rozmaitych powiązaniach. Zakresy wielu spośród tych kompetencji częściowo się pokrywają i są powiązane, aspekty niezbędne w jednej dziedzinie wspierają kompetencje w innej.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje w zakresie czytania i pisania

Definicja:

Umiejętność czytania i pisania to zdolność identyfikowania, rozumienia, wyrażania, tworzenia i interpretowania pojęć, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie, przy wykorzystaniu obrazów, dźwięków i materiałów cyfrowych we wszystkich dziedzinach i kontekstach. Zakłada ona zdolność efektywnego komunikowania się i łączenia z innymi osobami, w sposób odpowiedni i kreatywny.

Niezbędna wiedza

Ta kompetencja obejmuje umiejętność czytania i pisania oraz prawidłowego rozumienia informacji pisemnej. Umiejętność czytania i pisania wymaga od osoby znajomości słownictwa, gramatyki funkcjonalnej i funkcji języka. Obejmuje ona świadomość głównych typów interakcji słownej, znajomość pewnego zakresu tekstów literackich i innych, a także głównych cech rozmaitych stylów i rejestrów języka.

Kompetencje kluczowe

Porozumiewanie się w języku ojczystym

Niezbędne umiejętności

Porozumiewanie się w mowie i piśmie w różnych sytuacjach komunikacyjnych, a także obserwowania swojego sposobu porozumiewania się i przystosowywania go do wymogów sytuacji. Umiejętność poszukiwania, gromadzenia i przetwarzania informacji. Umiejętność formułowania i wyrażania własnych argumentów w mowie i w piśmie w przekonujący sposób, odpowiednio do kontekstu.

Postawa

Obejmuje ona skłonność do krytycznego i konstruktywnego dialogu, wrażliwość na walory estetyczne oraz zainteresowanie kontaktami z innymi ludźmi. Wiąże się to ze świadomością oddziaływania języka na innych ludzi oraz potrzebę rozumienia i używania języka w sposób pozytywny i odpowiedzialny społecznie.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje językowe

Definicja:

Ta kompetencja określa zdolność właściwego i skutecznego korzystania z różnych języków w celu porozumiewania się. Zasadniczo obejmuje ona te same wymiary umiejętności, co czytanie i pisanie: opiera się na zdolności rozumienia, wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) w odpowiednim zakresie kontekstów społecznych i kulturalnych, w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby. W razie potrzeby może ona obejmować utrzymywanie i dalszy rozwój kompetencji porozumiewania się w języku ojczystym.

Niezbędna wiedza

Ta kompetencja wymaga znajomości słownictwa i gramatyki funkcjonalnej oraz świadomości głównych typów interakcji słownej i rejestrów języków. Istotna jest również znajomość konwencji społecznych oraz aspektu kulturowego i zmienności języków.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje językowe

Niezbędne umiejętności

Rozumienie komunikatów słownych, inicjowanie, podtrzymywanie i kończenia rozmowy oraz czytanie, rozumienie i pisanie tekstów z różnym poziomem biegłości w poszczególnych językach odpowiednio do potrzeb danej osoby. Właściwe korzystanie z pomocy oraz uczenie się języków również w nieformalny sposób w ramach uczenia się przez całe życie.

Postawa

Obejmuje świadomość różnorodności kulturowej, a także zainteresowanie i ciekawość języków i komunikacji międzykulturowej. Obejmuje ona również poszanowanie indywidualnego profilu językowego każdej osoby.

Kompetencje kluczowe

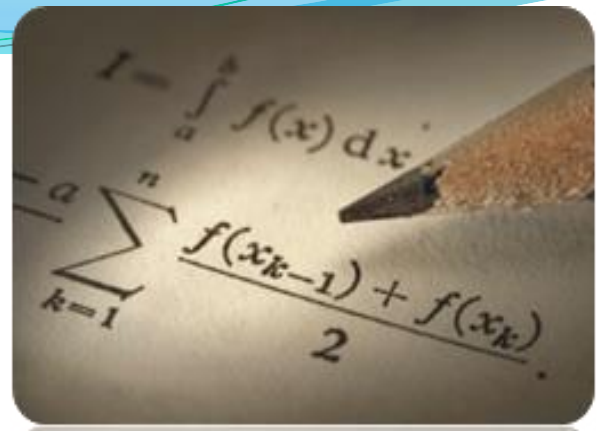

Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii

Kompetencje matematyczne

Definicja:

Kompetencje matematyczne obejmują umiejętność rozwijania i wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji. Istotne są zarówno proces i czynność, jak i wiedza, przy czym podstawę stanowi należyte opanowanie umiejętności liczenia. Kompetencje matematyczne obejmują – w różnym stopniu – zdolność i chęć wykorzystywania matematycznych sposobów myślenia (myślenie logiczne i przestrzenne) oraz prezentacji (wzory, modele, konstrukty, wykresy, tabele).

Niezbędna wiedza

Konieczna wiedza w dziedzinie matematyki obejmuje solidną umiejętność liczenia, znajomość miar i struktur, głównych operacji i sposobów prezentacji matematycznej, rozumienie terminów i pojęć matematycznych, a także świadomość pytań, na które matematyka może dać odpowiedź.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje matematyczne

Niezbędne umiejętności

Osoba powinna posiadać umiejętności stosowania głównych zasad i procesów matematycznych w codziennych sytuacjach prywatnych i zawodowych, a także śledzenia i oceniania ciągów argumentów. Powinna ona być w stanie rozumować w matematyczny sposób, rozumieć dowód matematyczny i komunikować się językiem matematycznym oraz korzystać z odpowiednich pomocy.

Postawa

Pozytywna postawa w matematyce opiera się na szacunku dla prawdy i chęci szukania przyczyn i oceniania ich zasadności.

Kompetencje kluczowe

Podstawowe kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych technologii i inżynierii

Definicja:

Kompetencje naukowe odnoszą się do zdolności i chęci wykorzystywania istniejącego zasobu wiedzy i metodologii do wyjaśniania świata przyrody, w celu formułowania pytań i wyciągania wniosków opartych na dowodach. Kompetencje techniczne i inżynierskie to stosowanie tej wiedzy i metod w odpowiedzi na postrzegane ludzkie potrzeby lub pragnienia. Kompetencje w zakresie nauki, technologii i inżynierii obejmują rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką oraz odpowiedzialność poszczególnych obywateli.

Niezbędna wiedza

W przypadku nauki, technologii i inżynierii niezbędna wiedza obejmuje główne zasady rządzące naturą, podstawowe pojęcia naukowe, zasady i metody, technikę oraz produkty i procesy techniczne, a także rozumienie wpływu nauki i technologii na świat przyrody. Kompetencje te powinny umożliwiać osobom lepsze rozumienie korzyści, ograniczeń i zagrożeń wynikających z teorii i zastosowań naukowych oraz techniki w społeczeństwach w sensie ogólnym (w powiązaniu z podejmowaniem decyzji, wartościami, zagadnieniami moralnymi, kulturą itp.).

Kompetencje kluczowe

Podstawowe kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych technologii i inżynierii

Niezbędne umiejętności

Umiejętności obejmują zdolność do wykorzystywania i posługiwania się narzędziami i urządzeniami technicznymi oraz danymi naukowymi do osiągnięcia celu bądź podjęcia decyzji lub wyciągnięcia wniosku na podstawie dowodów. Osoby powinny również być w stanie rozpoznać niezbędne cechy postępowania naukowego oraz posiadać zdolność wyrażania wniosków i sposobów rozumowania, które do tych wniosków doprowadziły.

Postawa

Krytycznego rozumienia i ciekawości, zainteresowanie kwestiami etycznymi oraz poszanowanie zarówno bezpieczeństwa, jak i trwałości, w szczególności w odniesieniu do postępu naukowo - technicznego w kontekście danej osoby, jej rodziny i społeczności oraz zagadnień globalnych.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje cyfrowe

Definicja:

Kompetencje cyfrowe obejmują pewne, krytyczne i odpowiedzialne korzystanie z technologii cyfrowych i interesowanie się nimi do celów uczenia się, pracy i udziału w społeczeństwie. Obejmują one umiejętność korzystania z informacji i danych, porozumiewanie się i współpracę, tworzenie treści cyfrowych (w tym programowanie), bezpieczeństwo (w tym komfort cyfrowy i kompetencje związane z bezpieczeństwem cybernetycznym) i rozwiązywanie problemów.

Niezbędna wiedza

Osoby powinny rozumieć, w taki sposób technologie cyfrowe mogą pomagać w porozumiewaniu się, kreatywności i innowacjach oraz mieć świadomość związanych z nimi możliwości, ograniczeń, skutków i zagrożeń. Powinny rozumieć ogólne zasady, mechanizmy i logikę leżące u podstaw ewoluujących technologii informatycznych oraz znać podstawowe funkcje i korzystać z różnych urządzeń, oprogramowania i sieci. Osoby powinny reprezentować krytyczne podejście do trafności, wiarygodności i wpływu informacji i danych udostępnianych drogą cyfrową oraz znać prawne i etyczne zasady związane z korzystaniem z technologii cyfrowych.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje cyfrowe

Niezbędne umiejętności

Osoby powinny być w stanie korzystać z technologii cyfrowych w celu wsparcia ich aktywnej postawy obywatelskiej i włączenia społecznego, współpracy z innymi osobami oraz kreatywności w realizacji celów osobistych, społecznych i biznesowych. Umiejętności obejmują zdolność korzystania z treści cyfrowych, uzyskiwania do nich dostępu, ich filtrowania, oceny, tworzenia, programowania i udostępniania. Osoby powinny być w stanie zarządzać informacjami, treściami, danymi i tożsamościami cyfrowymi oraz je chronić, a także rozpoznawać i skutecznie korzystać z oprogramowania, urządzeń, sztucznej inteligencji lub robotów.

Postawa

Korzystanie z technologii i treści cyfrowych wymaga refleksyjnego i krytycznego, a zarazem pełnego ciekawości, otwartego i perspektywicznego nastawienia do ich rozwoju. Wymaga również etycznego, bezpiecznego i odpowiedzialnego podejścia do korzystania z tych narzędzi.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się

Definicja:

Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się to zdolność autorefleksji, skutecznego zarządzania czasem i informacjami, konstruktywnej pracy z innymi osobami, zachowania odporności oraz zarządzania własnym uczeniem się i karierą. Obejmują one zdolność radzenia sobie z niepewnością i złożonością, nauki uczenia się, wspierania swojego dobrostanu fizycznego i emocjonalnego, odczuwania empatii i zarządzania konfliktami.

Niezbędna wiedza

Dla udanych kontaktów międzyludzkich i uczestnictwa w życiu społecznym niezbędne jest rozumienie zasad postępowania i porozumiewania się, ogólnie przyjętych w różnych społeczeństwach i środowiskach. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się wymagają również znajomości elementów zdrowia psychicznego i fizycznego oraz zdrowego stylu życia. Obejmują one znajomość własnych preferowanych strategii uczenia się, potrzeb w zakresie rozwoju własnych kompetencji oraz różnych sposobów rozwijania kompetencji i szukania możliwości kształcenia, szkolenia i rozwoju kariery czy dostępnych wskazówek i wsparcia.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się

Niezbędne umiejętności

Umiejętności obejmują zdolność określania swoich możliwości, koncentracji, radzenia sobie ze złożonością, krytycznej refleksji i podejmowania decyzji. Mieszczą się w tym zdolność uczenia się i pracy w grupie i indywidualnie, a także organizacji swojej nauki, wytrwania przy niej, jej oceny i dzielenia się nią, poszukiwania pomocy, o ile to potrzebne, oraz skutecznego zarządzania własną karierą i interakcjami społecznymi. Osoby powinny być odporne oraz umieć radzić sobie z niepewnością i stresem. Powinny być w stanie konstruktywnie porozumiewać się w różnych środowiskach, współpracować w zespołach i negocjować. Obejmuje to okazywanie tolerancji, wyrażanie i rozumienie różnych punktów widzenia, a także zdolność tworzenia poczucia pewności i odczuwania empatii.

Postawa

Kompetencje te opierają się na pozytywnym nastawieniu do własnego dobrostanu osobistego, społecznego i fizycznego oraz uczenia się przez całe życie. Opierają się na współpracy, asertywności i prawości. Obejmują one poszanowanie innych osób oraz gotowość do pokonywania uprzedzeń i osiągania kompromisu. Osoby powinny być w stanie określać i wyznaczać cele, motywować się samodzielnie oraz rozwijać odporność i pewność, by dążyć do skutecznego uczenia się przez całe życie. Nastawienie na rozwiązywanie problemów sprzyja zarówno procesowi uczenia się, jak i zdolności osoby do pokonywania przeszkód i radzenia sobie ze zmianami. Obejmuje to chęć wykorzystywania doświadczeń nabytych i doświadczeń z życia, a także ciekawość w poszukiwaniu możliwości uczenia się i rozwoju w różnorodnych sytuacjach życiowych.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje obywatelskie

Definicja:

Kompetencje obywatelskie to zdolność działania jako odpowiedzialni obywatele oraz pełnego uczestnictwa w życiu obywatelskim i społecznym, na podstawie rozumienia koncepcji i struktur społecznych, gospodarczych i politycznych, a także wydarzeń globalnych i trwałości rozwoju.

Niezbędna wiedza

Kompetencje obywatelskie opierają się na znajomości podstawowych pojęć dotyczących osób, grup, organizacji zawodowych, społeczeństwa, gospodarki i kultury. Obejmuje to rozumienie wspólnych europejskich wartości, wyrażonych w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, oraz w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. Obejmują one również znajomość współczesnych wydarzeń, jak i krytycznego rozumienia głównych wydarzeń w narodowej, europejskiej i światowej historii. Ponadto obejmuje to świadomość celów, wartości i polityk, jakimi kierują się ruchy społeczne i polityczne, a także zrównoważonych systemów, w szczególności zmian klimatycznych i demograficznych na szczeblu globalnym i ich przyczyn. Niezbędna jest znajomość integracji europejskiej, jak również świadomość różnorodności i tożsamości kulturowych w Europie i na świecie. Obejmuje to rozumienie wielokulturowych i społeczno-ekonomicznych wymiarów społeczeństw europejskich, a także wkładu narodowej tożsamości kulturowej w tożsamość europejską.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje obywatelskie

Niezbędne umiejętności

Umiejętności w zakresie kompetencji obywatelskich obejmują zdolność efektywnego zaangażowania się, wraz z innymi ludźmi, na rzecz wspólnego lub publicznego interesu, w tym zrównoważonego rozwoju społeczeństwa. Do umiejętności tych należy krytyczne myślenie i konstruktywne uczestnictwo w działaniach społeczności oraz procesach podejmowania decyzji na wszystkich szczeblach, od lokalnego i krajowego, po europejski i międzynarodowy. Obejmuje to również zdolność dostępu do tradycyjnych i nowych form mediów, ich krytycznego rozumienia i interakcji z nimi.

Postawa

Fundamentem odpowiedzialnej i konstruktywnej postawy jest poszanowanie praw człowieka jako postawy demokracji. Konstruktywne uczestnictwo obejmuje gotowość do udziału w demokratycznym procesie decyzyjnym na wszystkich szczeblach oraz w działalności obywatelskiej. Obejmuje ono wsparcie dla różnorodności społecznej i kulturowej, równości kobiet i mężczyzn i spójności społecznej, gotowość do poszanowania prywatności innych osób oraz przyjmowania odpowiedzialności za środowisko. Zainteresowanie wydarzeniami politycznymi i społeczno-gospodarczymi oraz udział w komunikacji międzykulturowej są potrzebne, by przygotować się do pokonywania uprzedzeń i osiągania kompromisów tam, gdzie to potrzebne, oraz dla zapewnienia sprawiedliwości społecznej i uczciwości.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości

Definicja:

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości odnoszą się do zdolności wykorzystywania szans i pomysłów oraz przekształcania ich w wartość dla innych osób. Przedsiębiorczość opiera się na kreatywności, myśleniu krytycznym i rozwiązywaniu problemów, podejmowaniu inicjatywy, wytrwałości i zdolności do wspólnego działania na rzecz planowania i zarządzania projektami, mającymi wartość kulturalną, społeczną lub komercyjną.

Niezbędna wiedza

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości wymagają świadomości istnienia różnych kontekstów i możliwości przekształcenia pomysłów na czyny w sferze osobistej, społecznej i zawodowej, a także rozumienia procesu ich powstawania. Osoby powinny znać i rozumieć podejścia do planowania i zarządzania projektami, obejmujące zarówno procesy, jak i zasoby. Powinny rozumieć procesy ekonomiczne oraz szanse i wyzwania społeczne i gospodarcze, stojące przed pracodawcą, organizacją lub społeczeństwem. Powinny również znać zasady etyczne, a także mieć świadomość własnych atutów i słabości.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości

Niezbędne umiejętności

Umiejętności w zakresie przedsiębiorczości opierają się na kreatywności, obejmującej wyobraźnię, myślenie strategiczne i rozwiązywanie problemów, a także krytyczną i konstruktywną refleksję w ramach ewoluujących procesów twórczych i innowacji. Obejmują one zdolność pracy samodzielnej i zespołowej, mobilizacji zasobów (ludzi i przedmiotów) oraz podtrzymywania działalności gospodarczej. Uwzględnia to również zdolność podejmowania decyzji finansowych związanych z kosztem i wartością. Kluczowe znaczenie ma zdolność skutecznego porozumiewania się i negocjowania z innymi osobami, a także radzenia sobie z niepewnością, dwuznacznością i zagrożeniem jako elementami procesu podejmowania świadomych decyzji.

Postawa

Postawa przedsiębiorcza charakteryzuje się poczuciem inicjatywy i działania, proaktywnością, otwartością na przyszłość, odwagą i wytrwałością w dążeniu do celów. Zawiera się w niej pragnienie motywowania innych osób i oceny ich pomysłów, odczuwanie empatii i troski o innych ludzi i świat, a także przyjmowanie odpowiedzialności i postaw etycznych w całym procesie.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej

Definicja:

Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej obejmują rozumienie sposob kreatywnego wyrażania i wymiany pomysłów i znaczeń w różnych kulturach, za pomocą różnych rodzajów sztuki i innych form kulturalnych, oraz poszanowanie dla tego procesu. Obejmują one angażowanie się w rozumienie, rozwój i wyrażanie własnych pomysłów oraz poczucie miejsca lub roli w społeczeństwie na wiele różnych sposobów i w wielu kontekstach.

Niezbędna wiedza

Ta kompetencja wymaga znajomości lokalnych, krajowych, europejskich i ogólnoświatowych kultur i sposobów ekspresji, w tym ich języków, dziedzictwa i tradycji oraz produktów kulturowych, a także zrozumienia, w jaki sposób te ekspresje mogą wpływać na siebie wzajemnie i na pomysły osób. Obejmuje to rozumienie różnych sposobów przekazywania idei między twórcą, uczestnikiem i publicznością w tekstach pisanych, drukowanych i cyfrowych, teatrze, filmie, tańcu, grach, sztuce i wzornictwie, muzyce, rytuałach i architekturze, a także w formach hybrydowych. Wymaga to rozumienia własnej tożsamości twórczej w świecie różnorodności kulturowej oraz tego, jak sztuka i inne formy kulturalne mogą być sposobem zarówno postrzegania, jak i kształtowania świata.

Kompetencje kluczowe

Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej

Niezbędne umiejętności

Umiejętności obejmują zdolność empatycznego wyrażania i interpretowania figuratywnych i abstrakcyjnych koncepcji, doświadczeń i emocji, a także zdolność dokonywania tego w ramach wielu rodzajów sztuki i innych form kulturalnych. Umiejętności obejmują również zdolność identyfikowania i korzystania z szans na uzyskanie wartości osobistej, społecznej lub komercyjnej za pomocą sztuki i innych form kulturalnych oraz zdolność indywidualnego lub zespołowego włączania się w procesy twórcze.

Postawa

Kluczowe znaczenie ma otwarte podejście do różnorodności ekspresji kulturalnej i jej poszanowanie, wraz z etycznym i odpowiedzialnym podejściem do własności intelektualnej i kulturowej. Pozytywne nastawienie obejmuje również ciekawość świata, otwartość na wyobrażanie sobie nowych możliwości oraz gotowość do uczestniczenia w doświadczeniach kulturalnych.

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO A KOMPETENCJE KLUCZOWE

- czytanie – umiejętność rozumienia
- umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki
- umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji

- umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym
- umiejętność sprawnego posługiwania się TIK
- umiejętność uczenia się

- umiejętność komunikowania się w języku ojczystym
- umiejętność komunikowania się w języku obcym
- umiejętność pracy zespołowej